

до сільського начальства, то й приїхали по вбивцю. А як же? Був закон, було правосуддя» [2, с. 18]. Так іронічно автор констатує обставини, що виявляють падіння моралі внаслідок межової ситуації життя й смерті, привертає увагу до порушення загальнолюдських законів, яке чинилося владою різних рівнів, а виявлялося на масових смертях, посиленні криміногенної ситуації, на явищах канібалізму, сирітстві.

Отже, повість «Одеса-мама» А. М'ястківського художньо розкриває реалії Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Для реалізації авторської ідеї письменник застосував реалістичну стилістику, залучаючи також засоби натуралістичного письма, психологізму, оніричні видіння, використовуючи поетику промовистих художніх деталей, пейзажної символіки, внутрішніх монологів, описів, багатогранно відтворюючи художній час і простір. У тексті на захист життя працює відтворення реального становища українців у 30-ті роки XX ст. Тут ключовими стають лексеми, що несуть смисли часу: голод, страх, хліб, смерть, вуркаган, канібалізм, нетрадиційна їжа, способи виживання, боротьба за життя.

Список використаних джерел

1. Мак О. Каміння під косою: повість. – 3-тє вид. / передм. Г. Кирпи / Ольга Мак. – Київ: Лелека, 2004. – 144 с.;
2. М'ястківський А. Одеса-мама / Андрій М'ястківський // Київ. – 1989. - № 8. – С. 11–25.

Діденко І. О., начальник сектору поліграфологічних досліджень та психологічного забезпечення Департаменту «Корпус оперативно-раптової дії» Національної поліції України

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ» ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Словник української мови визначає слово «*стійкість*» як «здатність витримати зовнішній вплив, протидіяти чомусь, для якого характерні стабільність, постійність» [1]. У психологічній літературі поняття «*стійкість*» має декілька тлумачень, що зумовлено його застосування для опису процесів становлення, розвитку та формування особистості, а також різноманітних аспектів її поведінки та діяльності (наприклад: стійкість до навантажень, емоційно-вольова стійкість тощо).

Проведений теоретичний аналіз змісту поняття «психологічна стійкість» дозволив визначити, що воно має інтегральний характер. Зважаючи на значну кількість визначень даного поняття у психологічній літературі, доцільно звернути увагу на ті з них, що найбільш повно тлумачать його суть.

Психологічна стійкість – це властивість особистості, окремими аспектами якої є **стійкість** (здатність протистояти труднощам, зберігати віру в ситуаціях фрустрації), **урівноваженість** (здатність зіставляти рівень напруження з ресурсами своєї психіки й організму), **опірність** (здатність протистояти тому, що обмежує свободу поведінки, свободу вибору рішень, свободу вибору способу життя).

Коли ж у людини формується психологічна стійкість? Психологічна стійкість виробляється і формується одночасно з розвитком особистості і залежить від типу її нервової системи; досвіду, набутого в тому середовищі, де розвивалася особистість; вироблених раніше навичок поведінки і дій; рівня розвитку основних пізнавальних структур особистості [2, с. 68–69]. Психологи вважають, що психологічна стійкість проходить стадію формування у підлітковому віці, коли у підлітка починає виникати та зміцнюватися стійкість у діяльності, що супроводжується появою у старшокласників самостійності та саморегуляції у навчальній діяльності. На стадії формування компоненти психологічної стійкості чітко не співвідносяться між собою, мають різну інтенсивність прояву з тенденцією до різних, стрибкоподібних змін. У дорослих психологічна стійкість виступає як єдина якість особистості. Компоненти сформованої психологічної стійкості чітко вибудовані по відношенню один до одного, зміна показників відбувається плавно як результат минулого життєвого досвіду.

Професор Варій М.Й. визначає основними складовими психологічної стійкості домінанти активності: домінанта пізнання і самопізнання, домінанта діяльності, домінанта інтеракції [3]. Відсутність у людини мотивації до самопізнання, саморегулювання і саморозвитку призведе до ослаблення її психологічної стійкості, а потім до хвороб. **Психологічну стійкість** він розглядає як **помірність, рівновагу сталості** (сталість головних життєвих принципів і цілей, домінуючих мотивів, способів поведінки, реагування в типових ситуаціях) **й мінливості** (динаміка мотивів, поява нових способів поведінки, пошук нових способів діяльності, вироблення нових форм реагування на ситуації) **особистості**. Саме це, на його

погляд, допомагає людині зберігати справжню внутрішню рівновагу та втихомирювати пристрасті.

Слід звернути увагу, що психологічна стійкість працівників поліції займає особливе місце серед професійно-важливих якостей «як своєрідний фундамент професійної готовності до виконання завдань в екстремальних умовах службової діяльності» [5], як «цілісна характеристика особистості, що забезпечує її стійкість до фруструючих і стресогенних впливів важких ситуацій» [3].

Науковці стверджують, що можна задавати кордони психологічної стійкості, які зводяться до потенційних можливостей людини і об'єктивних вимог конкретної ситуації [4].

У методичних рекомендаціях «Підвищення психологічної стійкості та надійності працівників органів внутрішніх справ у ризиконебезпечних ситуаціях», підготовлених МВС України, **психологічна стійкість працівників ОВС** розглядається як *«активно-дієвий стан особистості конкретного працівника, що відображає зміст і умови професійного завдання і виявляється у здатності зберігати стан нормального функціонування психіки, доцільно діяти, незважаючи на наявні перешкоди»* [2]. До значущих складових такої здатності відносяться вміння за допомогою волі долати негативний вплив емоцій на діяльність, переборювати страх, нерішучість, а також зберігати самовладання при подальшому ускладненні ситуації. Сутність психологічної стійкості полягає в тому, що вона поєднує інтелектуальні, емоційно-вольові та особистісно-професійні якості працівника. Вирішальне значення у становленні та формуванні психологічної стійкості особистості працівника поліції належить пізнавальному відношенню до професійної ситуації.

Психологічна стійкість припускає сукупність адаптаційних процесів, інтегрованість особистості в сенсі збереження узгодженості основних функцій, стабільності їх виконання. Це «здатність проживати важку життєву ситуацію без якогонебудь збитку для себе, долати її наслідки за допомогою способів, що вдосконалюють соціальну зрілість особистості» [4].

У психологічну стійкість входить стабільність функціонування, надійність у професійній діяльності. Рівень психологічної стійкості особистості, так чи інакше, виявляється в її трудовій діяльності. З іншого боку, успішна професійна діяльність є основою повноцінного переживання самореалізації, що впливає на задоволеність життям в цілому, на настрій і психологічну стійкість.

Формування психологічної стійкості здійснюється за такими основними принципами [2]:

1. Знайома небезпека викликає менший страх і психічну дію, ніж незнайома.

2. Дії із забезпечення власної безпеки мають бути в динамічній пам'яті людини (доведені до автоматизму).

3. Негативні психічні чинники менше діють на тих, хто їх вже випробував, або хоч знайомий з ними.

4. Психічна саморегуляція буває не лише природженою, але й придбаною.

5. Найавторитетніше джерело інформації – це людина, яка пройшла випробування надзвичайною ситуацією.

Таким чином, психологічна стійкість є професійно-важливою якістю поліцейського. Важливим завданням сьогодення є вдосконалення методів формування у поліцейських психологічної стійкості в екстремальних ситуаціях професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: в 11 т. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 9. С. 710.

2. Підвищення психологічної стійкості та надійності працівників органів внутрішніх справ у ризиконебезпечних ситуаціях. *Методичні рекомендації* Укладач: Нещерет Т. В. МВС України Київ, 2015. 79 с.

3. Варій М. Й. Загальна психологія *Підручник* 3-є вид., виправл. та доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2009 URL: http://p-for.com/book_482_glava_166_39.4._Ps%96chna_st%D1%9

4. Мазур Т. В., Лещенко М. Є., Орешета Ю. В. Інтегральна характеристика психологічної стійкості особистості у важких життєвих ситуаціях *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2017. № 1 (9). С. 40–45. http://journals.stu.cn.ua/problemey_sotsialnoyi_roboty/article/view/110850/105767

5. Швець Д. В. Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання*. Харків, 2017. С.226-228 URL: [file:///C:/Users/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Ddownloads/POcbPIR5oJfz3t6PjYeJI-A0weRqEGzl%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Ddownloads/POcbPIR5oJfz3t6PjYeJI-A0weRqEGzl%20(1).pdf)